

Ο άγιος Πανάρετος (1 Μαΐου)

Πάσαν αρετήν προς εαυτόν ελκύσας, Πράξει την κλήσιν Πανάρετος καλύπτει.

Έτσι τον ψάλλει ο Υμνογράφος. Κι όμως το όνομα του δεν είναι και τόσο γνωστό στους πολλούς. Λίγα είναι και τα πρόσωπα που το φέρουν.

Πολύ περιορισμένος κι ο αριθμός εκείνων που γνωρίζουν τη μνήμη του. Παρόλα αυτά ο άγιος Πανάρετος, ο επίσκοπος Πάφου, είναι μια φωτεινή, μια δημιουργική ψυσιογνωμία με πλούσια πνευματική ακτινοβολία.

Μερικές απ' τις βασικές πτυχές της ζωής του θα αναφέρουμε εδώ για ψυχική μας ωφέλεια.

Γεννήθηκε και μεγάλωσε στην Περιστερωνοπηγή, ένα χωριό της Μεσαορίας γύρω στα 1710. Η εποχή αυτή ήταν εποχή δύσκολη, εποχή μαρτυρική. Το «πολύσκαβο νησί μας» τον καιρό αυτό σφάδαζε κυριολεκτικά κάτω από το βαρύ πέλημα της πιο βάρβαρης σκλαβιάς των Τούρκων Αγαρηνών.

Οι γονείς του πρέπει να ήταν άνθρωποι ευσεβείς, αλλά και αρκετά ευκατάστατοι για τον καιρό τους. Απ' αυτούς ο μικρός Πανάρετος γαλουχήθηκε «από βρέφους» με της πίστης τ' άφθονο μάννα κι ύστερα στάλθηκε στη Λευκωσία όπου έμαθε τα γράμματα στο ελληνικό Ορθόδοξο Σχολείο.

Σαν τέλειωσε τις σπουδές του γύρισε στο χωριό του. Η αγάπη του για την «αγγελική ζωή» που οι γονείς του καλλιέργησαν στην παιδική ψυχή του οδήγησαν τα βήματα του ένα πρωινό στο μισορημαγμένο μοναστήρι του Αγίου Αναστασίου, που βρισκόταν στο χωριό του.

Στο μοναστήρι ο νεαρός Πανάρετος καλλιέργησε με επιμέλεια τα αγαθά σπέρματα της ευσέβειας που είχαν από νωρίς ριχθεί στην ψυχή του. Αλλά και με υπομονή κι επιμονή και ταπείνωση και βακτηρία την προσευχή ανέβαινε κάθε μέρα σταθερά τα σκαλοπάτια της ενάρετης ζωής. Ο πόθος που ασίγαστα έκαie στην ψυχή του ήταν να μπορέσει να γίνει κάποια μέρα «πηγή ύδατος» για τους γύρω του. Γι' αυτό κι η προσευχή μαζί με τη μελέτη της Αγίας Γραφής και των Πατερικών βιβλίων αποτελούσαν την κύρια απασχόληση του. Αργότερα βρίσκουμε τον ζηλωτή κληρικό να υπηρετεί για ένα διάστημα ως έξαρχος στην Ιερά Αρχιεπισκοπή• ως ηγούμενος για μερικές μέρες στη μονή του Αγίου Νεοφύτου' κι ύστερα ως ηγούμενος για πολλά χρόνια στο μοναστήρι της Θεοτόκου στην Παλουριώτισσα. Η περίοδος της ηγουμενίας του στο μοναστήρι αυτό υπήρξε μια περίοδος εθνικών δοκιμασιών, εξευτελισμών και διωγμών του Ελληνικού στοιχείου. Αλλά και μια περίοδος εντατικής εργασίας και προσφοράς του άξιου εκπροσώπου του Χριστού. Βρισκόμαστε στα 1764. Ένας Τούρκος επαναστάτης, που είχε το όνομα Χαλήλ αγάς με δύο χιλιάδες περίπου Τούρκους θέλησε να καταλάβει τη Λευκωσία. Για να εξαναγκάσει τους Τούρκους της

πόλης να παραδοθούν κατέλαβε τα γύρω χωριά που «τα εμαρτήρισεν τα ετηράννησεν δια να του κουβαλούν αλεύρια, να του ζυμώνουν ψουμιά και να του κουβαλούν θρουμπιά και ξύλα». Κ. Μυριανθοπούλου, Χατζηγεωργάκης Κορνέσιος σελ. 53, 54. Στην Κυθρέα μάλιστα «ετσάκισαν τις πόρτες των εκκλησιών, και τον άγιον αμνόν από τα αρτοφόρια τον έρηξαν και τον εκαταπάτησαν χαμαί». Η κατάσταση ήταν μαρτυρική. Μα κι όχι άγνωστη και στην εποχή μας. Οι Τούρκοι υπήρξαν πάντοτε οι ίδιοι. Βάρβαροι και κτηνάνθρωποι. Το δράμα του δύστυχου νησιού μας στις ήμερες μας βοά και κράζει και βεβαιώνει την αλήθεια. Με κίνδυνο της ίδιας της ζωής του ο ευλαβής ηγούμενος στις δύσκολες εκείνες στιγμές έγινε ο παρήγορος άγγελος των πονεμένων κι ο υπερασπιστής και προστάτης των καταδιωγμένων. Η ζωντανή και ουσιαστική αυτή συμπαράσταση του στον πόνο του λαού εκτιμήθηκε τόσο, ώστε τρία μόλις χρόνια αργότερα κλήρος και λαός συνήλθε και τον εξέλεξε Μητροπολίτη Πάφου. Η χειροτονία του Παναρέτου σε επίσκοπο έγινε στις 14 του Γενάρη του 1767 στον ιερό ναό της Φανερωμένης.

Με την προαγωγή του σε επίσκοπο «ο λύχνος ετέθη επί την λυχνίαν».

Ο φωτισμένος κι εμπνευσμένος εργάτης της Εκκλησίας του Χριστού συνεχίζει τώρα εντονότερα και πιο συστηματικά το ιερό έργο του για την πνευματική και υλική πρόοδο του ποιμνίου του. Με σύνθημα τα λόγια του Κυρίου «ο υιός του ανθρώπου ουκ ήλθε διακονηθήναι αλλά διακονήσαι», έγινε ο ταπεινός κι αληθινός διάκονος του λαού του, κι ο ποιμνήν ο καλός που ήταν έτοιμος κάθε στιγμή και ώρα να θυσιάσει κι αυτή τη ζωή του για τα πρόβατα του, τους χριστιανούς του.

Στο διάστημα των 23 χρόνων της αρχιερατείας του ο φλογερός ιεράρχης έγινε «τοίς πάσι τα πάντα» για να μπορέσει να ξυπνήσει τις καρδιές, να τις ενισχύσει και να τις κάμει να ποθήσουν και ζητήσουν τη σωτηρία τους.

Πρώτα-πρώτα γέμισε την εκκλησιαστική επαρχία του από έργα αγαθά. Στα χρόνια εκείνα της τρομερής φτώχειας αναλαμβάνει ο ίδιος το κτίσιμο των ναών στα χωριά και τις κοινότητες που δεν είχαν ή που γκρεμίστηκαν από τις επιθέσεις του κατακτητή. Τέτοιοι ναοί κτίστηκαν εξ ολοκλήρου ή ανακαινίστηκαν σε πολλά μέρη όπως στα χωριά Νικόκλεια,

Μονής της Χρυσορροιάτισσας κι αλλαχού. Αυτή την εποχή φρόντισε κι ανακαινίστηκε και το μοναστήρι του Αγίου Αναστασίου στο χωριό του,την Περιστερωνοπηγή.

Ο ίδιος συνέδραμε κι ενθάρρυνε τον τότε Αρχιμανδρίτη της Αρχιεπισκοπής, τον Κυπριανό, να εκδώσει τη χρονολογική Ιστορία της Νήσου Κύπρου και με προσωπικά του έξοδα ανέλαβε την έκδοση του έργου του Θεοφίλου Κορυδαλλέως «Περί γενέσεως και φθοράς κατ' Αριστοτέλην».

Με κίνδυνο της ζωής του και παρά το προκεχωρημένο της ηλικίας του μαζί με τους άλλους αρχιερείς του πολύπαθου νησιού, τον Αρχιεπίσκοπο Χρύσανθο, τον Κίτιου Μελέτιο και τον Κυρήνεια Σωφρόνιο γύρω στα 1783 ανέλαβαν πολύ δύσκολο κι επικίνδυνο για τα χρόνια εκείνα ταξίδι στην

Κωνσταντινούπολη. Πήγαν και ζήτησαν και πέτυχαν την παύση του δόλιου τότε διοικητή της Κύπρου, του μουχασίλη Χατζή Μπακή, ο οποίος για οκτώ ολόκληρα χρόνια (1775-1783) υπήρξε ο ανάλγητος τύραννος της πατρίδας μας κι ο κακός δαίμονας των χριστιανών.

Αν και επίσκοπος ο άγιος έζησε όλα τα χρόνια του σαν να ήταν ένας ασκητής στην έρημο. Άνθρωπος ταπεινός και πράος ζούσε με τόση άσκηση κι εγκράτεια, που έκανε όλους να τον θαυμάζουν. Γευόταν τροφή μια φορά την ήμερα μετά τον εσπερινό κι απ' αυτήν πολύ λίγη. Ύστερα αποσυρόταν στο δωμάτιο του για να κοιμηθεί τάχα• στην πραγ ματικότητα όμως τις πιο πολλές ώρες τις περνούσε όχι ξαπλωμένος στο κρεβάτι, άλλα όρθιος ή γονατιστός και προσευχόμενος. Ή κλίνη του ήταν από ξύλο και δεν είχε ούτε στρώμα μαλακό ούτε προσκέφαλο. Γι' αυτό και την απέκρυβε από τα μάτια όλων. Στο κορμί του είχε ζωσμένη μια βαριά αλυσίδα 250 περίπου δράμια βάρος και στον λαιμό του μια άλλη ορειχάλκινη με σταυρό. Τούτο βέβαια δεν γνώριζαν ούτε οι δικοί του, ούτε κι οι πιο στενοί φίλοι του.

Η βιοτή του κι η όλη πολιτεία του ήταν βιοτή και πολιτεία αληθινού αγίου. Πολύ ορθά χαρακτηρίζεται ο ιερός αυτός πατήρ «επισημότατος εις τας αρετάς, πανάρετος, ζωντανή αρετή». Παρά την υποδειγματική ταπεινοφροσύνη του και τις αποκρυβόμενες αρετές του το παράδειγμα της χριστιανικής ζωής του άστραφτε παντού. Όταν όμως στεκόταν μπροστά στο ιερό θυσιαστήριο η αγία μορφή του είχε μια σοβαρότητα και μια γλυκύτητα καταπληκτική. Τα ζυγιά του μάτια στην περίπτωση αυτή ήταν δακρυσμένα και παρουσίαζαν έναν άνθρωπο που ζούσε σ' άλλους κόσμους.

Δύο θαύματα που έκαμε ο ταπεινός πατήρ στο τέλος της ζωής του αποκαλύπτουν ζωντανά τις κρυμμένες αρετές και την αγιότητα του. Ένας ιερέας κάποιου χωριού της επαρχίας του καταλήφθηκε από το πάθος της αισχροκέρδειας κι άρχισε κυριολεκτικά να καταδυναστεύει τους χωριανούς του. Μερικοί από αυτούς ανέφεραν το πράγμα στον επίσκοπο. Κι αυτός, αφού κάλεσε κοντά του τον ιερέα, τον παρατήρησε και τον συνεβούλευσε. Ο ιερέας όμως με τα λόγια του κατώρθωσε να ξεγελάσει τον άγιο και να πάρει τη συγχώρηση του. Όταν ξαναγύρισε στο χωριό του, ο πονηρός δούλος του Θεού συνέχισε την ίδια και χειρότερη διαγωγή. Ο αγαθός επίσκοπος για δεύτερη και τρίτη φορά κάλεσε πλησίον του τον αδιόρθωτο ιερέα και τον συμβούλεψε να προσέξει. Ο αδιάντροπος όμως ιερέας με θράσος και περιφρόνηση προσπάθησε να δικαιολογηθεί κι άρχισε μάλιστα την τρίτη φορά να αναφέρει με ασέβεια και το όνομα του Ιησού και να ορκίζεται ότι είναι αθώς. Καταλυπημένος ο θείος Πανάρετος για το θράσος και τα ψεύδη του πονηρού ιερέα του είπε κάποια στιγμή με αυστηρότητα:

- Να κλείσεις το στόμα σου και να μη μιλάς μια και καταδέχεσαι να ψεύδεσαι και να ορκίζεσαι χωρίς φόβο.

Και ω του θαύματος! Από την ίδια εκείνη στιγμή ο αθεόφοβος ιερέας έμεινε βωβός και δεν μπορούσε να μιλήσει. Ο καλοκάγαθος επίσκοπος στενοχωρημένος για το πάθημα του ιερέα του έλεγε με ταπείνωση: «Δεν είμαι εγώ, άλλα ο Κύριος που τιμώρησε τον ιερέα. Τον τιμώρησε για την ασέβεια που

έδειξε προσπαθώντας να δικαιολογήσει τα ψεύδη του αναφέροντας το Πανάγιο όνομα του Θεού. Ο ιερέας έμεινε βωβός για ένα μεγάλο διάστημα, Στο τέλος αρρώστησε βαριά και φοβούμενος την τιμωρία του Θεού μετανόησε και με δάκρυα έγραψε στον επίσκοπο να τον λυπηθεί και να πάει να τον εξομολογήσει.

Ο επίσκοπος με πολλή χαρά έτρεξε στο προσκέφαλο του αρρώστου, που με νεύματα του ζητούσε να τον λυπηθεί και να τον γιατρέψει, για να μπορέσει να εξομολογηθεί. Χωρίς να χάσει καιρό κι ευχαριστημένος ο άγιος από τη στάση του ιερέα, έκλεισε τη θύρα, ανέπεμψε μια θερμή προσευχή κι ευλόγησε τον άρρωστο. Την ίδια στιγμή το θαύμα έγινε. Η γλώσσα του ιερέα λύθηκε κι αυτός με δάκρυα εξομολογήθηκε και ζήτησε συγχώρηση, την οποία κι έλαβε. Το θαύμα μαρτυρείται από πολλούς κι από τον επίσκοπο Θεσσαλονίκης Γεράσιμο, που έτυχε τις μέρες εκείνες να βρίσκεται στην Πάφο.

Ο άγιος Πανάρετος συνέχισε το πνευματικό του έργο μέχρι τέλους της ζωής του. Παντού σκορπούσε τους θησαυρούς της πλούσιας σ' αγάπη καρδιάς του και με τις ευαγγελικές του αρετές γινόταν σ' όλους βοηθός και προστάτης. Όταν έφτασε η ώρα ν' αφήσει την πρόσκαιρη τούτη ζωή, ο Άγιος που προείδε το τέλος του, ετοίμασε μόνος τον τάφο του σκάπτοντας τον με τα χέρια του. Πίσω από το Άγιο Βήμα του Κάθε δρικού Ναού του Αγίου Θεοδώρου και κάτω από το σημερινό καμπαναριό της εκκλησίας. Μετά έγραψε κι από λευκό ύφασμα τα ενδύματα που θα του φορούσαν για τον τάφο, κάλεσε κοντά του τα πνευματικά του παιδιά και τους είπε:
- Παιδιά μου, ήλθε η ώρα του θανάτου μου. Προσευχηθείτε να γίνει ο Κύριος ίλεως και για μένα.

Ύστερα, εξαντλημένος από την ελαφρή αρρώστια που τον είχε προσβάλει τις τελευταίες μέρες, στράφηκε προς τον πρωτοσύγκελλό του και του τόνισε:

Αύριο το πρωί να πάρεις ακόμη ένα μουλάρι και να κατεβείς στον αιγιαλό. Εκεί θα δεις ένα πλοίο μέσα στο οποίο βρίσκεται κι ο άγιος πρώην Καρπάθου, ο αγαπητός μου Παρθένιας. Πλησίασε τον και πες του, πώς τον παρακαλώ πολύ, να έλθει να με εξομολογήσει. Ο πρωτοσύγκελλος όμως, που νόμιζε γεροντικό παραλήρημα τα λόγια του αγίου, αδιαφόρησε και δεν πήγε. Την άλλη μέρα το πρωί ο άγιος κάλεσε και πάλι κοντά του τον πρωτοσύγκελλό του και του είπε: Γιατί διστάζεις, αδελφέ μου, και δεν κάμνεις αυτό που σου λέω; Ο άγιος Καρπάθου έρχεται με πλοίο κάτω στον αιγιαλό. Πήγαινε, σε παρακαλώ, και μην αργοπορείς.

Ο πρωτοσύγκελλος άκουσε αυτή τη φορά. Πήγε στην παραλία και πραγματικά είδε ένα πλοίο να ελλιμενίζεται. Πλησίασε τον πλοίαρχο και τον ρώτησε αν κανένας αρχιερέας ήταν ανάμεσα στο πλήρωμα. Ο πλοίαρχος στην αρχή θέλησε να αρνηθεί. Ύστερα όμως ομολόγησε, πώς μέσα στο πλοίο βρισκόταν ο πρώην επίσκοπος Καρπάθου, κι ότι οι άνεμοι τον ανάγκασαν άθελα του να πλεύσει προς την Κύπρο. Ο Παρθένιας στην πρόσκληση του πρωτοσυγκέλλου έσπευσε να βγει και να τρέξει προς τον άγιο, που τον παρακάλεσε να τον

δεχθεί σ' εξομολόγηση και να τον κοινωνήσει τα Άχραντα Μυστήρια με τα χέρια του.

Την άλλη μέρα το πρωί ο Παρθένιος λειτούργησε με χαρά, κοινωνήσε τον άγιο κι ευλόγησε τον λαό. Μετά την κοινωνία των Αχράντων Μυστηρίων, ευλόγησε κι ο άγιος το ποίμνιο του, και το αποχαιρέτησε με δάκρυα αγάπης δίδοντας τις τελευταίες συμβουλές. Μετά τη θεία Λειτουργία ο άγιος κάλεσε και πάλιν κοντά του τον Παρθένιο, και του ζήτησε να παραμείνει ακόμη μια μέρα στη Μητρόπολη του, μια και δεν θα μπορούσε το πλοίο να αποπλεύσει — επειδή ήταν αντίθετος ο άνεμος — για να κηδεύσει κι όλας το σώμα του. «Σε παρακαλώ, πρόσθεσε ο άγιος, να μη μου αλλάξετε τα ενδύματα μου, γιατί είμαι ντυμένος με ο,τι χρειάζομαι για την ταφή. Μόνο να με ράψετε σ' ένα σάκο και να με βάλετε στον τάφο».

Την άλλη μέρα, ενώ ο άγιος προσευχόταν και ζητούσε το έλεος του Κυρίου για το ποίμνιο του, παρέδωκε την αγία του ψυχή στα χέρια του Θεού την 6η του Ιουνίου του 1790. Παρά την υπόδειξη του αγίου Καρπάθου να μην αλλάξουν τα ενδύματα του σεπτού ιεράρχου, ο πρωτοσύγκελλος θεώρησε καθήκον του να ετοιμάσει τον επίσκοπο του όπως έπρεπε, Τότε, όταν εγύμνωσαν το άγιο λείψανο βρήκαν την άλυση τυλιγμένη σε σχήμα σταυρού στο σώμα του κι απ' την πολυκαιρία χωμένη μέσα στις σάρκες του. Στη θέα της όλοι θαύμασαν και τότε κατάλαβαν, γιατί ο Άγιος ζήτησε να μη του αφαιρέσουν τα ενδύματα του. Ήθελε να αποκρύψει την αρετή του.

Την ώρα της κηδείας του ένας παράλυτος που έμενε στο προαύλιο του ναού σύρθηκε κοντά στο άγιο λείψανο και προσκύνησε μ' ευλάβεια την άλυση. Κι αμέσως θεραπεύτηκε.

Τα γεγονότα αυτά σαν τα 'μαθέ κι ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Χρύσανθος πήγε στην Πάφο, προσκύνησε τον τάφο του αγίου και μετέφερε στην Αρχιεπισκοπή τις δύο αλύσεις, που είχε πάνω του ο άγιος και με τη χάρη των οποίων πολλοί άρρωστοι βρίσκουν την θεραπεία τους. Οι αλύσεις αυτές βρίσκονται τώρα στο Σταυροβούνι.

Η φήμη του αγίου ως θαυματουργού πέρασε τα όρια της Κύπρου κι έφτασε μέχρι την Πόλη. Μερικοί τότε σκέφθηκαν να κλέψουν το άγιο λείψανο. Μα ο άγιος το φανέρωσε στον πρωτοσύγκελλό του κι έτσι η προσπάθεια απέτυχε. Τα θαύματα του αγίου συνεχίζονται και σήμερα σε όσους με πίστη καταφεύγουν στη χάρη του και με ευλάβεια ψάλλουν:

***Εν νόσοις σε έχομεν ιατρόν,
εν κινδύνοις ρύστην,
κηδεμόνα εν ορφανοίς,
εν πένησι πλούτον, εν Θαλάσση σωτήρα,
και χαρμονήν εν θλίψει,
σοφέ Πανάρετε.***

Απολυτίκιο Ἦχος πλ. α'. Τον συνάναρχον Λόγον...

Τον της Πάφου Ποιμένα θείον Πανάρετον, ως Ιεράρχην Κυρίου
ανευφημήσωμεν, ὅτι εργάτης συνετός ὄντως και ἄριστος, ποσών των θείων
αρετών, και Αγίους θαυμαστός εγένετο επ' εσχάτων, και πάντων προστάτης και
φύλαξ, των ανυμνούν των αυτού την κοίμησιν.

Εξήγηση: Ελάτε, χριστιανοί, να υμνήσουμε τον θείο Πανάρετο, τον επίσκοπο
της Πάφου με ὕμνους που αξίζουν για ένα ιεράρχη του Χριστού. Να τον
υμνήσουμε, γιατί στ' αλήθεια, τον τελευταίο τούτο καιρό που ἔζησε, υπήρξε
ένας συνετός κι ἄριστος εργάτης του Ευαγγελίου. Ταμείο όλων των αρετών και
θαυμαστός ανάμεσα στους αγίους. Αυτός είναι ακόμη και προστάτης και
φύλακας όλων εκείνων, που σέβονται και τιμούν τη μνήμη του.